

Utdömd stad får ny chans

”Ful och farlig”. Så brukar Sydafrikas största stad beskrivas. Efter två decennier av förfall har Johannesburg blivit synonymt med våld, kriminalitet och all slags dekadens.

Skeptikerna menar att det gått så långt att det inte finns någon återvändo. Andra tycker sig kunna skönja tecken på att den nedåtgående trenden redan har vänt.

Så sent som för bara ett par år sedan var Johannesburgs innerstad utdömd. Kapitalflykten hade pågått ända sedan 80-talets mitt då apartheid började luckras upp och så kallade gråzoner uppstod i city. Svarta flyttade in, vita flyttade ut. Tio år senare drabbades staden av en ny exodus, denna gång av den svarta medelklassen. Kvar blev, för att nu dra det till sin spets, utblottade flyktingar, illegala invandrare och en galopperande kriminalitet.

Många hyresvärdar gav upp och lämnade byggnaderna åt sitt öde (i och för sig inte så konstigt. Så sent som i juni i år mördades två fastighetsägare när de försökte kräva in hyran.) Som ett direkt resultat stängs vatten och ström av, avloppen upphör att fungera och underhåll är mest en avlägsen dröm. Trångboddheten är också påtaglig i city. Lägenheter avsedda för en eller två personer kan hysa upp till tjugo män, och fortfarande är det ingen ovanlighet att se plåtskjul intryckta på balkonger, allt för att bereda plats för ytterligare ett par personer.

Johannesburgs kommun har identifierat ett tjugotal hyreshus som sanitära olägenheter och började härom året, till kulturminnesvårdarnas förtvivlan, att riva fastigheter som byggts under guldrushens glansdagar.

Botten var nådd och många trodde att det inte fanns någon återvändo för den stad som under stora delar av 1900-talet förknippats med spektakulär lyx och rikedom.

Afrikansk metropol

Det var för drygt fyra år sedan som *Johannesburg Development Agency* grundades och gavs uppdraget att innan år 2030 förvandla den illa medfarna staden till en afrikansk metropol av världsklass.

Det började blygsamt. Längs gatorna i shoppingdistriktet lät kampanjmakarna hänga upp flaggor med texten ”*Johannesburg – Safe & Clean*”. Det var svårt att låta bli ironin, det var ju så uppenbart att staden var ingetdera. Men sedan kom övervakningskamerorna upp och den ineffektiva sophämtningen

Den som vill ha en våning på 500 m² kan, med ett fett bankkonto, vända sig till de nya smarta mäklarna.

FOTO: ANNIKA FORSBERG LANGA

lades ut på entreprenad. Ett par halvstatliga verk flyttade tillbaka till city och *Nelson Mandela Bridge*, som förbinder de norra förorterna med innerstan, invigdes. Nästan 500 miljoner rand (1 rand = 1,20 SEK) avsattes för att förvandla ett gammalt apartheidfängelse i Hillbrow till Constitution Hill som rymmer både högsta domstolen och ett sevärt museum.

Legendariska *Market Theatre* gavs ett rejält ansiktslyft och området har levt upp och ser precis ut som förut. Eller rättare sagt, det ser ännu bättre ut och kulturlivet är också mer vitalt än vad det varit på länge.

Regeringen drog sitt strå till stacken när finansminister Trevor Manuel i förra året lanserade ett sockrat lockbete till de privata investerarna: alla reparationer och ombyggnader av fastigheter i ett område på 1800 hektar i Johannesburgs centrum är helt avdragsgilla.

Det var vid den här tidpunkten som fastighetsmäklaren Alphonso Botha och hans företag *Urban Oceans* bestämde sig för att göra en första satsning i stadskärnan. Han hade

snappat upp tecknen och hade räknat på att hela 700 000 människor jobbade i city, bland annat på bankernas huvudkontor. Många var välbeställda och tillbringade upp till tre timmar i bilköer mellan hemmet och kontoret varje dag. Reaktionerna lät inte vänta på sig.

– Affärsbekanta trodde att jag var sönderstressad och mist förståndet, och min familj var redo att boka in mig hos en psykolog, berättar Botha med ett leende.

Lägenheter i city betraktades som osäljbara och mot den bakgrunden är det kanske inte svårt att förstå varför Bothas affärsidé framkallade höjda ögonbryn och rynkade pannor; han hade nämligen föresatt sig att återskapa stadens forna lyx, och merparten av hans etagevåningar kostar därför mellan 500 000 och två miljoner rand.

Flanörkänsla

Efter mörkrets inbrott är Johannesburg fortfarande en spökstad (området kring *Market Theatre* är enda undantaget). Staden är på väg att bli mindre ful och farlig, men det

Det nya Johannesburg är ett exklusivt ställe för Sydafrikas unga yuppies.

FOTO: ANNIKA FORSBERG LANGA

betyder inte att de nya innerstadsborna kan röra sig fritt på gator och torg.

Mäklaren Christo van Zyl kommer ofta hem sent, parkerar bilen i garaget och tar hissen upp till sina 500 kvadratmeter på sjuttonde våningen i Corner House.

– Men på dagen promenerar jag. Det tar sex minuter att gå till jobbet, tio att köra, säger van Zyl.

Lunch äter han längs gågatan på *Fox Street* där flera nya caféer med uteservering har öppnat. Det ligger flanörkänsla i luften. Kommunen har planterat en allé och byggt en fontän. Fast allra mest märkvärdigt är nog att allt skräp är som bortblåst. Christo van Zyl nickar, nästan stolt. På ett år har hans lägenhet stigit i värde och skulle han sälja den nu skulle han få fyra gånger så mycket.

– Fast den är inte till salu. Jag tänker inte lämna city på mycket länge, kanske aldrig, säger han och tillägger att livsstilen är värt en och annan uppoffring; i stan kan man varken ha hund eller familj.

Nej, än så länge är det nya Johannesburg ett exklusivt ställe för Sydafrikas unga yuppies, och kritiken har inte uteblivit. Alphonso Botha har anklagats för att anlägga en nykolonial stadskärna där endast höglönlade har råd att bosätta sig, om än av alla hudfärger.

Han försvarar sig med en liknelse med Europa efter andra världskriget. Johannes-

burg var visserligen aldrig sönderbombat, men ändå förstört av det som han kallar apartheids mentala ärr. Just nu pågår uppbyggnaden och Botha är optimistisk; redan till fotbolls-VM år 2010 tror han att staden kommer att glänsa som en fullfjädrad metropol.

– Poängen är att vi bygger en storstad som London eller New York. Det kommer att finnas en motsvarighet till glassiga Manhattan, men också till Bronx där mindre

bemedlade fortfarande har råd att bo.

Kanske är det just det som är det mest intressanta i historien om Johannesburgs renässans. En integrerad stadskärna håller på att ta form där människor från vitt skilda bakgrunder lever sida vid sida. Det händer inte ofta i Sydafrika.

ANNIKA FORSBERG LANGA

Läs mer om Johannesburg på

www.joburg.org.za

Christo van Zyl och James Hlongwane, dörrvakt på Corner House.

FOTO: ANNIKA FORSBERG LANGA